

INTERNATIONAL
SCIENCE REVIEWS

№ 4(3) 2022

Social Sciences series

International Science Reviews

Social Sciences series

Published since 2020

No. 4 (3) / 2022

Astana

EDITOR-IN-CHIEF:

Doctor of Jurisprudence, Professor
Amandykova S.K.

Deputy Editor ,PhD
Khairmukhanmedov N.I.

EDITORIAL BOARD:

Irsaliyev S. A.	- Candidate of Agricultural Sciences, President AIU, (Kazakhstan)
Sarsenbay N. A.	- Candidate of Economic Sciences, (Kazakhstan)
Somzhurek B.Zh.	- Candidate of Historical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Khairmukhanmedov N.I.	- PhD, Assistant Professor (Kazakhstan)
Kazhyken M. Z.	- Doctor of Economic Sciences, (Kazakhstan)
Toxanova A.N.	- Doctor of Economic Sciences, (Kazakhstan)
Akhmadiyeva Zh.K.	- Candidate of Pedagogical Sciences, Associate professor (Kazakhstan)
Laumulin M. T.	- Doctor of Political Sciences, (Kazakhstan)
Orlova O.S.	- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Russia)
Jacek Zaleśny	- Doctor of Jurisprudence, Professor (Poland)
Francisco Javier Diaz	- Dr. hab., Professor (Spain)
Revorio	
László Károly Marác	- PhD (The Netherlands)
Verbitskiy A.A.	- Doctor of Pedagogy, Academician of the Russian Academy of Education (Russia)

Editorial address: 8, Kabanbay Batyr avenue, of.316, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010000

Tel.: (7172) 24-18-52 (ext. 316) E-

mail: social-sciences@aiu.kz

International Science Reviews**Social Sciences series**

Owner: Astana International University

Periodicity: quarterly

Circulation: 500 copies

**«INTERNATIONAL SCIENCE REVIEWS»
Social Sciences Series 2022 / №4**

МАЗМҰНЫ

**Секция
ЭКОНОМИКА ЖӘНЕ ҚАРЖЫ**

<u>Б.Ж.Балтабаев, Г.Т.Лесбаева, С.А.Рахимова</u> ҰЙЫМДА АДАМ РЕСУРСТАРЫН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУ: ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ПРАКТИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕР.....	7
<u>С.Т.Окутаева, Д.С.Кабдыкешева</u> ҚАЗАҚСТАНДА ӘЛЕУМЕТТІК КӘСПКЕРЛІКТІ ДАМУ.....	18

**Секция
ҚҰҚЫҚ**

<u>Н.А.Ибраева, С.К.Амандыкова</u> ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ САЙЛАУ ЖҮЙЕСІН ДАМУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ САЙЛАУШЫЛАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫ ЖӘНЕ ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘДЕНИЕТІ.....	25
<u>Б.Ж.Қабдуш</u> ҚАЗАҚСТАНДА АЗАМАТТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН БОСТАНДЫҚТАРЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ МӘСЕЛЕСІ.....	35
<u>Ж.А.Мамалинов, С.К.Амандыкова</u> ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ НОТАРИУСТЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘРТЕБЕСІ.....	45
<u>Е.Е.Дүйшенкул, А.С.Ибраев</u> ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖЕР ЗАҢДАРЫНЫҢ КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ БАСТАУЫ.....	58
<u>К.К.Серикова, А.С.Ибраев</u> ЖЕР УЧАСКЕСІНІҢ НЫСАНАЛЫ МАҚСАТЫ: СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРІ ЖӘНЕ ЦИФРЛАНДЫРУ.....	66

**Секция
ПЕДАГОГИКА**

<u>С.Т.Шакеев</u> БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕГІ ЦИФРЛЫҚ КОМИКСТЕР.....	76
---	-----------

**«INTERNATIONAL SCIENCE REVIEWS»
Social Sciences Series 2022 / №4**

СОДЕРЖАНИЕ

**Секция
ЭКОНОМИКА и ФИНАНС**

- Б.Ж.Балтабаев, Г.Т.Лесбаева, С.А.Рахимова ИННОВАЦИОННОЕ
РАЗВИТИЕ КАДРОВЫХ РЕСУРСОВ В ОРГАНИЗАЦИИ:
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ.....7**
- С.Т.Окутаева., Д.С.Кабдыкешева РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНОГО
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В КАЗАХСТАНЕ.....18**

**Секция
ПРАВО**

- Н.А. Ибраева, С.К.Амандыкова ПРАВОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ И
ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА ЭЛЕКТОРАТА КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ
ИЗБИРАТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....25**
- Б.Ж.Кабдуш ПРОБЛЕМА РЕАЛИЗАЦИИ ПРАВ И СВОБОД ГРАЖДАН В
КАЗАХСТАНЕ.....35**
- Ж.А.Мамалинов, С.К.Амандыкова ПРАВОВОЙ СТАТУС НОТАРИУСА В
РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....45**
- Е.Е.Дуйшенкул, А.С.Ибраев КОНСТИТУЦИОННОЕ НАЧАЛО
ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....58**
- К.К.Серикова, А.С.Ибраев ЦЕЛЕВОЕ НАЗНАЧЕНИЕ ЗЕМЕЛЬНОГО
УЧАСТКА: КОРРУПЦИОННЫЕ РИСКИ И ЦИФРОВИЗАЦИЯ.....66**

**Секция
ПЕДАГОГИКА**

- С.Т.Шакеев ЦИФРОВЫЕ КОМИКСЫ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ
ПРОЦЕССЕ.....76**

«INTERNATIONAL SCIENCE REVIEWS»

Social Sciences Series 2022 / No 4

CONTENT

Section

ECONOMY and FINANCE

<u>B.Zh.Baltabayev, G.T.Lesbayeva, S.A.Rakhimova</u> INNOVATIVE DEVELOPMENT OF HUMAN RESOURCES IN ORGANIZATION: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS.....	7
<u>S.T.Okutayeva, D.S.Kabdykesheva</u> DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN KAZAKHSTAN.....	18

Section

LAW

<u>N.A.Ibraeva, S.K.Amandykova</u> LEGAL LITERACY AND LEGAL CULTURE OF THE ELECTORATE AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF THE ELECTORAL SYSTEM OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	25
<u>B. Zh.Kabdush</u> THE PROBLEM OF REALIZATION OF THE RIGHTS AND FREEDOMS OF CITIZENS IN KAZAKHSTAN.....	35
<u>Zh.A.Mamalinov, S.K.Amandykova</u> LEGAL STATUS OF A NOTARY IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	45
<u>E.E.Duishenkul, A.S.Ibraev</u> CONSTITUTIONAL BEGINNING OF THE LAND LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	58
<u>K.K.Serikova, A.S.Ibraev</u> PURPOSE OF THE LAND PLOT: CORRUPTION RISKS AND DIGITALIZATION.....	66

Section

PEDAGOGY

<u>S.T.Shakeyev</u> DIGITAL COMICS IN EDUCATIONAL PROCESS.....	76
---	----

ҚАЗАҚСТАНДА АЗАМАТТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН БОСТАНДЫҚТАРЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ МӘСЕЛЕСІ

Андатпа. Бұл мақалада мақсат пен міндеттерге қол жеткізу үшін республикадағы құқықтар мен бостандықтардың іске асырылуының жай-күйі мен динамикасы мәселелері, Қазақстан азаматтарының құқықтық санасы мен құқықтық ақпарат алу тиімділігінің мониторингі мен талдауы, заңнаманы сақтау мәселелері қарастырылған. Қазақстан аймақтарындағы құқықтарды жүзеге асыру дәрежесі, сонымен қатар заң ұйымдары қызметінің тиімділігін талдау. Авторлар адам құқықтарының сақталуына қатысты жағдай мінсіз емес деген қорытындыға келеді. Бұл жанама түрде, бір жағынан, адам құқықтарын жүзеге асыру мен сақтауды қамтамасыз етудің жүйелік тетіктерінің жоқтығын, екінші жағынан, халықтың құқықтық мәдениетінің төмендігін көрсетеді. Инновациялық тәсілдерді пайдалана отырып, құқықтық қоғамды қалыптастыруға азаматтарды ақпараттандыру және тарту жөніндегі іс-шараларды дамытуды жалғастыру қажет,

Түйінді сөздер: мониторинг, сұрау, құқықтар, бостандық, құқық қорғау ұйымдары

КІРІСПЕ

1948 жыл, 10 желтоқсан Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы қабылданып, олар жалпыадамзаттық құндылықтарды жариялады және барлық халықтар мен мемлекеттерді білім мен ағарту арқылы әділдік пен бейбітшіліктің негізі ретінде адам құқықтары мен бостандықтарын құрметтеуге шақырды. Арада ондаған жылдар өтсе де, «адамдық қадір-қасиет пен әділдік бәрімізге» деген үндеу әлі күнге дейін өзектілігін жойған жоқ. Әлем әлі де кемелсіз және әділетсіз, ал абырой мен адам құқықтарының бұзылуы әлі де қатал шындық. Халықаралық ұйымдар, дүниежүзілік қоғамдастық адамның өз құқықтарын білуі қоғамның және әрбір жеке адамның өмірін жақсартуға мүмкіндік беретінін мойындайды. Мақалада Қазақстандағы азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын жүзеге асыру проблемалары бойынша жүргізілген социологиялық зерттеудің нәтижелері талданады.

Зерттеу объектісі – Қазақстан Республикасының ересек халқы. Зерттеу пәні – Қазақстан Республикасының ересек тұрғындарының пікірі негізінде еліміздің шалғай аймақтарында, оның ішінде ауылдық елді мекендерде адам құқықтарын іске асыру деңгейі/дәрежесі.

Зерттеудің іріктемесі – сауалнамаға респонденттерді іріктеу жынысы, жасы және әлеуметтік жағдайы бойынша облыстың ересек тұрғындарын (18 жас және одан жоғары) көрсететін квоталық іріктеу негізінде жүзеге асырылды. Сауалнамаға барлығы 800 респондент қатысты. Сауалнамаға Қазақстанның 16 облысының тұрғындары қатысты, оның ішінде 18 және одан жоғары жастағы ерлердің 43% және әйелдердің 57%. Респонденттердің білім деңгейі: толық емес орта – 1,4%, жалпы орта – 16,5%, арнаулы орта – 22%, толық емес жоғары білім – 14,5%, жоғары білім – 45,6%.

Зерттеудің далалық кезеңінің кезеңі: маусым-қараша 2020 ж

Жүргізілген социологиялық зерттеулер келесі міндеттерді ескере отырып, Қазақстан Республикасы азаматтарының құқықтары мен бостандықтарын іске асырудың жай-күйі мен динамикасын зерттеуге бағытталған:

- құқықтық сананы және құқықтық ақпарат алудың тиімділігін бағалау;
- азаматтардың облыстағы құқықтардың сақталуын/іске асырылу дәрежесін бағалауы;
- азаматтардың Қазақстандағы құқықтардың сақталуын/іске асырылу дәрежесін бағалауы;
- азаматтардың заңды ұйымдар қызметінің тиімділігін бағалау.

Зерттеу нәтижелері бойынша респонденттердің басым бөлігі адам құқықтарын «заңдылық» (респонденттердің жалпы санының 72,5%-ы солай ойлайды), «еркіндік» (жалпы санның 61%) ұғымдарымен байланыстыратыны анықталды. , «теңдік» (респонденттердің жалпы санынан 57%) және «демократия» (респонденттердің жалпы санының 45,7%-ы ойлағандай), респонденттердің 5%-дан азы адам құқықтарын озбырлық пен заңсыздықпен байланыстырады.

Респонденттердің басым көпшілігі – респонденттердің жалпы санының 87,7%-ы адам құқықтарын өз мүдделерін қорғау құралы ретінде қабылдайды, респонденттердің 6,8%-ы жауап беруге қиналған, ал респонденттердің 4,5%-дан азы адам құқықтарын абстрактілі идея ретінде қабылдайды (бос сөздер).

Құқықтық ақпараттың қолжетімділігін бағалай отырып, оған респонденттердің 22,5%-ы ғана жоғары баға берді, респонденттердің 46,9%-ы қажетті құқықтық ақпаратты әрқашан дерлік ала алатынын айтты, респонденттердің 15,7%-ы қажетті құқықтық ақпаратты қайдан және қалай алуға болатынын жиі білмейді. Ақпаратты, ал респонденттердің 6,8%-ы қажетті құқықтық ақпаратты алуда айтарлықтай қиындықтарды бастан кешіреді.

Зерттеу барысында ең танымал ақпарат көздері интернет-ресурстар (респонденттердің жалпы санынан 69%), білім беру мекемелері (респонденттердің жалпы санынан 40,7%), отбасы (респонденттердің жалпы санынан 34%) және теледидар екені анықталды. (респонденттердің жалпы санынан 31,3%), респонденттердің 17,4%-ы құқықтық ақпарат алу үшін кәсіби заңгердің кеңесін қалайды, ал респонденттердің 15,4%-ы әлі де баспа басылымдарын пайдаланады.

«Сіздің ойыңызша, құқықтық ақпарат алудың арналары мен көздері қаншалықты тиімді?» деген сұраққа жауап бере отырып, респонденттердің 50%-дан астамы кәсіби заңгерлердің, құқық қорғау ұйымдарының және интернет-ресурстардың жоғары тиімділігін құқықтық ақпарат көздері ретінде бағалады. Респонденттердің 40%-дан астамы құқықтық ақпарат арнасы ретінде отбасы мен оқу орындарына жоғары сеніммен қарайды. Сауалнамаға қатысқан респонденттердің 40%-дан азы теледидарды, баспа басылымдарын, жалпы азаматтық құқықтық оқиғаларды құқықтық ақпарат көзі ретінде жоғары бағалайды.

Социологиялық зерттеу барысында сауалнамаға қатысушылардың жартысы (50%) жеке құқықтарын жүзеге асыруға кедергі келтіретін факторлардың ішінде «азаматтардың құқықтық мәдениетінің төмендігі», респонденттердің 33,7%-ы «құқық саласындағы сыбайлас жемқорлық» сияқты факторларды жатқызатыны белгілі болды. «мемлекеттік органдар», 31,6% және 29,5% респондент оларды «әлсіз әлеуметтік кепілдіктер» және «Қазақстанның құқықтық жүйесінің жетілмегендігі» деп атаса, респонденттердің 25%-дан астамы «мемлекеттің саяси режимі» деп атайды. жеке құқықтарын жүзеге асыруға кедергі келтіретін фактор. Респонденттердің 16%-ы республикалық органдардың адам құқықтарын қорғаудағы тиімсіздігін мойындаса, 14,7%-ы Қазақстандағы сот жүйесі мен прокурорлық қадағалауды тиімсіз деп санайды, 10%-ы өңірлік органдардың адам құқықтарын қорғаудағы тиімсіздігіне назар аударды. .

Респонденттердің 33,5%-ы құқықтық бағыттағы қоғамдық бірлестіктердегі жұмыс тәжірибесі Қазақстан азаматтарының құқықтық білімі мен жалпы құқықтық мәдениетінің деңгейін арттыруға ықпал етеді деп санайды. Құқықтық білім мен мәдениетті арттыру көзі ретінде өзін-өзі тәрбиелеуді респонденттердің 15,6%-ы көрсеткен. Сондай-ақ, құқықтық білімді арттыру көзі ретінде респонденттер әлеуметтік желілерде құқықтық білімнің танымал болуын көрсетеді (респонденттердің жалпы санынан 10,20%).

Сауалнама көрсеткендей, респонденттердің 27,6%-ы Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясының негізгі ережелерін біледі, респонденттердің жалпы санының 40,7%-ы оның кейбір ережелерімен таныс, қалған респонденттер бұл құжатпен не бейхабар (15%) респонденттер) немесе осы халықаралық құжат туралы естіген, бірақ ережелерін білмейді (респонденттердің 8,7%).

Қазақстан Республикасының Конституциясымен кепілдік берілген ең маңызды және маңызды құқықтар мен бостандықтарға респонденттер келесілерді жатқызды: «заңмен белгіленген тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемін алу құқығы» - респонденттердің 66,9%, «тегін медициналық көмек алу құқығы» орта білім» - респонденттердің 50,5% , «жеке бас бостандығы мен қол сұғылмаушылық» - 49,8% респондент, «заңдарда көрсетілген тұрғын үйге мұқтаж азаматтардың мемлекеттік тұрғын үй қорынан қолжетімді ақыға оны алу құқығы» - респонденттердің 48%. , «әділ сот талқылауы құқығы, заң алдындағы теңдік» -39,8% респондент. «Сөз бостандығы құқығы» және «қоғам мен мемлекетті басқаруға қатысу құқығы» маңызды және маңызды деп респонденттердің сәйкесінше 36,7% және 10,5% ғана көрсеткен.

«Сіздің ойыңызша, сіздің аймағыңызда азаматтардың құқықтары қалай сақталады?» деген сұраққа респонденттердің 35,10%-ы ғана «жақсы» деп жауап берсе, респонденттердің 46%-дан астамы өңірлерде азаматтардың құқықтары сақталатынын айтты. қанағаттанарлық».

«Сіздің ойыңызша, Қазақстанда азаматтардың құқықтары қалай сақталуда?» деген сұраққа Қазақстанда азаматтардың құқықтары «нашар» сақталуда деп жауап берді.

Жалпы респонденттердің 51%-дан астамы мемлекет алдындағы міндеттерін орындаса, құқықтары жақсы қорғалады деп есептейді.

Респонденттердің пікірінше, Қазақстан Республикасында келесі құқықтар неғұрлым жақсы сақталады және жүзеге асырылады: «заңмен белгіленген тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемін алу құқығы» (респонденттердің жалпы санынан 58,5%), «тегін медициналық көмек алу құқығы» орта білім» (респонденттердің жалпы санынан 45%).

Қазақстандағы адам құқықтарын қорғайтын мекемелер мен ұйымдардың ішінде респонденттердің арасында қоғамдық құқық қорғау ұйымдары ең көп сенім артқан (сауалнамаға қатысқандардың 36,10%-ы сенім білдірген), прокурорға, сотқа және жалпы сот органдарына 33,5% және 33,3-і сенім білдірген. Респонденттердің %-ы, тиісінше, респонденттердің жалпы санының 30%-дан астамы Қазақстан Республикасының Президентіне сенім білдірді.

Сыбайлас жемқорлық, сыбайлас жемқорлыққа жол берген шенеуніктерге тым жеңіл жазалар (жауап берушілердің жалпы санының 37,5%-ы осылай деп есептейді), лауазымды тұлғалардың озбырлығы және заңды бұзу респонденттердің жалпы санының 33,10%-ы, сондай-ақ әділетсіз сот шешімдері (жалпы санның 28,9%). респонденттердің жалпы санынан) респонденттердің өздеріне үлкен әсер еткен адам құқықтары мен бостандықтарын бұзу жағдайларына сілтеме жасаған.

деген сұраққа «2019-2020 жж. Сізге немесе сіздің отбасы мүшелеріне қатысты адам құқығы бұзылған жағдайлар болды ма?». Респонденттердің басым көпшілігі (77,2%) теріс жауап берді және респонденттердің тек 9,4% 2019-2020 жж. оларға және олардың отбасыларына қатысты адам құқықтарының бұзылуы жағдайларымен.

Респонденттердің және олардың отбасы мүшелерінің кездесетін бұзушылықтары арасында «еңбек ету құқығы, әділ жалақы, еңбек заңнамасын сақтамау» (респонденттердің жалпы санынан 7,9%) «білікті тегін медициналық көмек алу құқығы» анықталды. қамқорлық» (сұралғандардың жалпы санынан 6,7%), «әділ сот талқылауы құқығы» (жауап бергендердің жалпы санынан 3,8%), «құқық қорғау органдарының өкілеттігін асыра пайдалануы, озбырлық, пара алу» (3,20%).

респонденттердің жалпы саны), «әлеуметтік қамсыздандыру құқығы» (2,70%).

Респонденттердің пікірінше, өңірлерде халықтың келесі үш тобы өкілдерінің құқықтары көбірек бұзылады: «қарапайым, қарапайым халық» - 37,5%, сондай-ақ «кедейлер, мұқтаждар» - 24,9% осылай деп санайды, және «жұмысшылар» - 22% осылай ойлайды, он%.

Респонденттердің пікірінше, бүкіл елде халықтың келесі үш тобының өкілдерінің құқықтары ең көп бұзылады: «қарапайым, қарапайым халық» - 29,6% осылай деп санайды, сондай-ақ «кедейлер, мұқтаждар» - 31,30% осылай деп санайды. және «әлеуметтік қорғалмағандар» - 19,3% осылай деп санайды.

Респонденттердің құқықтары бұзылған жағдайда жүгінетіндердің арасында мыналар анықталды: респонденттердің 19,4%-ы сотқа жүгінуді қалайды, респонденттердің 16,8%-ы адвокатқа, адвокатқа, 14,9%-ы респонденттерге жүгінеді. құқық қорғаушыларға жүгінер еді, 13,7 пайызы полицияға жүгінуді жөн көрді.

Сауалнама халықтың өңірлердегі және жалпы республикадағы құқық қорғау ұйымдарының қызметі туралы хабардарлығының төмендігін көрсетті. Сонымен, «Сіз облыста, республикада қандай да бір құқық қорғау ұйымдарының бар екенін білесіз бе?» деген сұраққа. - Респонденттердің жалпы санының 48,4%-ы теріс жауап берді, респонденттердің 33,9%-ы облыстағы құқық қорғау ұйымдарының қызметі туралы біледі және республикадағы құқық қорғау ұйымдарын респонденттердің 17,8%-ы ғана біледі.

Респонденттердің басым бөлігі адамның аймақта өз құқықтарын қорғау мүмкіндігі көбінесе заңдарды білуге байланысты екенін мойындайды (респонденттердің 47,9%), ал кейбір респонденттер аймақта өз құқықтарын қорғау мүмкіндігін де осы аймақта болуымен байланыстырады. байланыстар (респонденттердің 16,20%-ы солай ойлайды) және ақша (респонденттердің 11,20%-ы солай деп санайды).

Сондай-ақ, респонденттердің басым бөлігі адамның өз құқықтарын тұтастай алғанда елде қорғай алуы көбінесе заңдарды білуге байланысты екенін мойындайды (респонденттердің 47%) және олар елдегі өз

құқықтарын қорғау мүмкіндігімен байланыстырады. тұтастай алғанда байланыстардың (респонденттердің 12,9%-ы осылай деп санайды) және ақшаның (респонденттердің 15,3%-ы осылай деп санайды) болуымен.

Респонденттердің жалпы санының 39,8%-ы қажет болған жағдайда өз құқықтарын қорғай алатынына толық сенімді емес, мүлде сенімді емес – 12,3% респондент, жауап беруге қиналған – 17,3% респондент, алайда респонденттердің 30,7% қажет болған жағдайда өз құқықтарын қорғай алатынына толық сенім білдірді.

Тәртіпті қалпына келтіру кезінде ешбір жағдайда азаматтардың құқықтарын шектеуге болмайды. Бұл респонденттердің 47,10%-ының пікірі, дегенмен респонденттердің 32%-ы қажеттілік туындаса, азаматтардың құқықтарын шектеу арқылы да тәртіпті қалпына келтіру керек деген пікірді мойындайды. Респонденттердің төрттен бірі табиғи апаттар кезінде (31,5%), әскери операциялар кезінде (31,20%), терроризммен күресте (30%) және эпидемия кезінде (28,9%) құқықтары мен бостандықтарын шектеуді қабылдауға дайын екенін көрсетеді. %). Зерттеу нәтижелерін талдау Қазақстан Республикасындағы адам құқықтары мен бостандықтарының жағдайы, жүзеге асырылу және сақталуы мәселелері туралы түсінік алуға мүмкіндік береді. Адам құқықтары мен бостандықтарын қорғау тетігінің тиімді жұмыс істеуі үшін мемлекеттің заңнамасында азаматтардың әлауқатының оңтайлы бастапқы деңгейін қамтамасыз ету қажет.

ҚОРЫТЫНДЫ

1. Сауалнамаға қатысушылардың көпшілігі адам құқықтары туралы естігендерін айтқанына қарамастан, олар туралы нашар хабардарлардың үлесі айтарлықтай маңызды болып қала береді. Респонденттердің пікірінше, адам құқықтары мәселесі жеткілікті түрде қамтылмаған, өйткені респонденттердің 15,7%-ы қажетті құқықтық ақпаратты қалай және қайдан алуға болатынын жиі білмейді, ал респонденттердің 6,8%-ы қажетті құқықтық ақпаратты алуда айтарлықтай қиындықтарға тап болады.

2. Респонденттер интернет-ресурстарды құқықтық ақпарат алудың ең танымал көздеріне жатқызады (респонденттердің жалпы санынан 69%).

3. Респонденттердің 40%-дан астамы құқықтық ақпарат арнасы ретінде отбасы мен оқу орындарына жоғары сеніммен қарайды. Қазақстан аумағында құқықтық тәрбие және қоғамдағы мінез-құлықтың негізгі принциптерін енгізу тұрғысынан отбасының рөлі әлі де жоғары, Қазақстан отбасы құндылықтар иерархиясында жоғары орын алатын дәстүрлі қоғам болып қала береді.

4. Респонденттердің 15%-ы Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы туралы естімеген. Негізінен 18 бен 29 жас аралығындағы жастар бұл халықаралық маңызды құжат туралы естіген жоқ. Бұл факт жастар арасында құқықтық тәрбиенің жеткіліксіз екендігін айғақтайды.

5. Жалпы республикадағы адам құқықтарын сақтау жағдайын сауалнамаға қатысушылар өңірлерге қарағанда біршама жақсы деп бағалады, бірақ бұл айырмашылық айтарлықтай емес. Жалпы, тұрғындар бұл саладағы жағдайды қанағаттанарлық деп санайды.

6. Респонденттердің 9,4%-ы 2019-2020 жж. оларға және олардың отбасыларына қатысты адам құқықтарының бұзылуы жағдайларымен. Адамдардың 40%-ға жуығы қажет болған жағдайда өз құқықтарын қорғай алатынына толық сенімді емес. Бұл фактілер қазіргі уақытта адам құқықтарының сақталуына қатысты жағдайдың мінсіз емес екенін көрсетеді. Бұл жанама түрде, бір жағынан, адам құқықтарын жүзеге асыру мен сақтауды қамтамасыз етудің жүйелік тетіктерінің жоқтығын, екінші жағынан, халықтың құқықтық мәдениетінің төмендігін көрсетеді.

7. Жеке құқықтарын жүзеге асыруға кедергі келтіретін факторларға респонденттердің жартысы (50%) «азаматтардың құқықтық мәдениетінің төмендігін» жатқызады.

8. Азаматтардың құқықтық мәдениетінің төмендігімен қатар, респонденттердің жеке құқықтарын жүзеге асыруға кедергі келтіретін факторлар ретінде мемлекеттік органдардағы сыбайлас жемқорлықты, әлеуметтік кепілдіктердің әлсіздігін, сондай-ақ республикалық және облыстық органдардың адам құқықтарын қорғаудағы тиімсіздігін жатқызуға болады. Осылайша, адамдар адам құқықтарының көбіне мемлекеттік қызметкерлер мен құқық қорғау органдарының өкілдері тарапынан бұзылатынын жанама түрде мойындайды.

9. Адамдар байланыс пен ақшаның болуымен аймақтарда және бүкіл елде өз құқықтарын қорғау мүмкіндігін анықтауды жалғастыруда.

10. Сауалнама халықтың аймақтардағы құқық қорғау ұйымдарының қызметі туралы хабардарлығының төмендігін көрсетті

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Баймаханов М.Т., Аюпова З.К., Ибраева А.С. және т.б. Қазақстан Республикасындағы құқықтық мемлекеттің және конституциялық процестің қалыптасуы. Монография. – Алматы: КазГУА, 2001 ж.
2. Бәйішев Ж.ҚР Конституциялық құқығы: Оқу-әдістемелік құрал. – Алматы: Жеті жарғы, 2001 ж.
3. Ибраева А.С. Құқықтық мемлекет және еркін азаматтық қоғам Қазақстандағы конституциялық процестің мақсаты ретінде (егеменді Қазақстандағы әлеуметтік процестердің философиялық-құқықтық негіздемесі) // - ҚазМУ хабаршысы. Құқықтық қатар. - 2001. - № 3.
4. Керимов А.Д. Қазіргі мемлекет: теория сұрақтары / А. Д.Керімов. –М.: Норма, 2008 ж.
5. Мицкая Е.В. Қоғамды демократияландыру және Қазақстан Республикасы азаматтарының саяси құқықтары мен бостандықтарын жүзеге асыру мәселелері: монография / отв. ред. Сабыкенов С.Н.- Алматы: Интерлигаль, 2007 ж.

ПРОБЛЕМА РЕАЛИЗАЦИИ ПРАВ И СВОБОД ГРАЖДАН В КАЗАХСТАНЕ

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы состояния и динамики реализации прав и свобод в республике для достижения целей и задач, мониторинг и анализ правосознания и эффективности получения правовой информации гражданами Казахстана, вопросы соблюдения законодательства. Степень реализации прав в регионах Казахстана, а также анализ эффективности деятельности юридических организаций. Авторы приходят к выводу, что ситуация с соблюдением прав человека не идеальна. Это косвенно свидетельствует, с одной стороны, об отсутствии системных механизмов обеспечения реализации и соблюдения прав человека, с другой о низкой правовой культуре населения. Необходимо продолжить развитие мероприятий по информированию и вовлечению граждан в формирование правового общества с использованием инновационных подходов.

Ключевые слова: мониторинг, опрос, права, свобода, правозащитные организации

THE PROBLEM OF REALIZATION OF THE RIGHTS AND FREEDOMS OF CITIZENS IN KAZAKHSTAN

Annotation. This article discusses the issues of the state and dynamics of the realization of rights and freedoms in the republic to achieve goals and objectives, monitoring and analysis of legal awareness and the effectiveness of obtaining legal information by citizens of Kazakhstan, issues of compliance with legislation. The degree of realization of rights in the regions of Kazakhstan, as well as an analysis of the effectiveness of legal organizations. The authors conclude that the human rights situation is not ideal. This indirectly indicates, on the one hand, the absence of systemic mechanisms to ensure the implementation and observance of human rights, on the other hand, the low legal culture of the population. It is necessary to continue the development of measures to inform and involve citizens in the formation of a legal society using innovative approaches.

Keywords: monitoring, survey, rights, freedom, human rights organizations.